

De gröna näringarnas betydelse i Flens kommun

1. Sammanfattning

Med de gröna näringarna förstås all näringsverksamhet som har sin bas i jord, skog och landsbygdens miljö. Medräknat föregående och efterföljande led till verksamheten på gårdarna ger de gröna näringarna betydande bidrag till ekonomi och sysselsättning i Flens kommun.

- Jord- och skogsbruket sysselsätter i kommunen 380 personer, vilket motsvarar 6,1 % av all sysselsättning i kommunen. De gröna näringarna skapar dessutom betydande sysselsättning i även andra näringsgrenar.
- Förädling av jord- och skogsbrukets produkter sysselsätter 400 personer i kommunen. Underleverantörer till såväl primärproduktion som förädling sysselsätter ytterligare 240 personer.
- Totalt är således 1 020 personer, eller 16,3 % av alla som arbetar i kommunen, direkt eller indirekt, sysselsatta i produktion av livsmedel och skogsprodukter.
- De som på så sätt direkt eller indirekt arbetar med produktion av livsmedel och skogsprodukter skapar ytterligare sysselsättning i det lokala samhället genom att de och deras hushåll efterfrågar varor och tjänster för sitt dagliga liv. Deras del av all sådan sysselsättning i kommunen kan beräknas till ungefär 500 personer i olika lokala servicenäringar i kommunala verksamheter och lokalt näringsliv. Det motsvarar 8,3 % av kommunens totala sysselsättning.

Om även dessa s.k. inducerade sysselsättningseffekter inräknas, får således sammanlagt 24,6 % av alla som arbetar i kommunen på ett eller annat sätt sin sysselsättning från produktionen av livsmedel och skogsprodukter.

2. Allmänna data

Ytan av Flens kommun är 72 000 hektar, varav 81 % används till jord- och skogsbruk. Landsbygd – områden utanför tätorter – utgör 98,1 % av landytan. Se tabell 2.1

Tabell 2.1 Landarealens fördelning, hektar och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Hektar</i>	<i>%</i>	<i>Hektar</i>	<i>%</i>	<i>Hektar</i>	<i>%</i>
Jordbruksmark	17 197	23,8	145 132	23,8	3 137 289	7,6
Skog	41 462	57,4	333 355	54,6	22 326 760	54,4
Tätorter m.m.	1 344	1,9	16 129	2,6	557 427	1,4
Annan mark	12 201	16,9	115 618	19,0	15 006 295	36,6
<i>Summa landareal</i>	<i>72 204</i>	<i>100,0</i>	<i>610 234</i>	<i>100,0</i>	<i>41 027 771</i>	<i>100,0</i>

"Tätorter m.m." anger tätorter med mer än 200 invånare samt större arbetsplatsområden, t.ex. industriområden, flygplatser m.m. Annan glesare bebyggelse utanför tätorter (bostäder, fritidshus, jordbruksbyggnader, vägar m.m.) ingår i "Annan mark", men utgör där en mycket liten del.

I kommunen bor 16 200 personer. Medelåldern är 44,1 år, vilket är klart högre än riksnivåmedeltalet (41,0 år). Av kommunens invånare var år 2006 sammanlagt 7 200 personer sysselsatta med arbete i eller utanför kommunen. Antalet sysselsättningstillfällen i kommunen var 6 300 st, vilket innebär att i genomsnitt 900 personer pendlade till arbeten i andra kommuner.

Befolkningen fördelade sig enligt SCB:s senaste tätortsundersökning (2005) på landsbygd och tätorter enligt tabell 2.2. Som tätorter definieras områden med högst 200 meter mellan husen och med minst 200 invånare. Landsbygd, dvs. områden utanför tätorterna, inkluderar mindre s.k. småorter. På landsbygden bor 26 % av kommunens befolkning, vilket är en hög andel.

Tabell 2.2 Befolkningens fördelning på landsbygd och tätorter år 2005, invånare och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>
Landsbygd	4 234	25,8	47 292	18,1	1 415 800	15,6
Tätorter med 200-999 invånare	2 317	14,1	20 799	7,9	574 603	6,4
Tätorter med 1000-2999 invånare	3 747	22,8	19 186	7,3	654 536	7,2
Tätorter med 3000-9999 invånare	6 114	37,3	42 188	16,1	1 187 570	13,1
Tätorter med minst 10 000 invånare	0	0,0	132 430	50,6	5 215 243	57,6
<i>Summa invånare år 2005</i>	<i>16 412</i>	<i>100,0</i>	<i>261 895</i>	<i>100,0</i>	<i>9 047 752</i>	<i>100,0</i>

3. Jord- och skogsbruk

År 2007 fanns i kommunen 14 500 ha åker, som brukades av 275 jordbruksföretag med minst 2 ha. Där finns 41 500 ha skog, varav knappt 80 % i s.k. familjeskogsbruk och resten i storskogsbruk.

I tabell 3.1 redovisas vissa uppgifter om kommunens jordbruk år 2007 enligt Jordbruksverkets statistik. Kommunens jordbruksföretag hade förutom 14 500 ha åker även 3 300 ha betesmark. De är betydligt större än riksgenomsnittet.

Tabell 3.1. Jordbrukets omfattning år 2007

	<i>Kom- munen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Antal företag med minst 2 ha åker	275	2 157	72 609
Åkerareal, ha	14 492	126 247	2 647 967
Bestesmark, ha	3 328	18 885	489 329
<i>Summa jordbruksmark, ha</i>	<i>17 820</i>	<i>145 132</i>	<i>3 137 296</i>
D:o per företag, ha	65	67	43

I tabell 3.2 redovisas åkerarealens användning med fördelning på de viktigaste grödgrupperna. Den höga andelen foderväxter visar att jordbruket till stor del är inriktat på animalieproduktion.

Tabell 3.2. Åkerarealens användning år 2007, procent

	<i>Kom- munen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Spannmål	27	42	37
Vall och grönfoder	52	33	43
Andra växslag	4	8	9
Träda, obrukad åker	17	17	11
<i>Summa</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

LRF har i kommunen 269 medlemmar som brukar åker eller skog. De har tillfrågats om vilka verksamheter de bedriver i företagen. Av de 190 medlemmar som har deltagit i undersökningen har 40 % svarat växtodling till avsalu, 42 % animalieproduktion (mjölk, kött, ägg), 57 % skogsbruk och 71 % någon eller några kompletterande verksamheter (entreprenader, turism m.m.)

I kommunen finns 41 462 hektar skog. Se tabell 3.3. på följande sida.

Tabell 3.3. Skogsarealens fördelning 2007, hektar och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Ha</i>	<i>%</i>	<i>Ha</i>	<i>%</i>	<i>Ha</i>	<i>%</i>
Familjeskogsbruk	32 618	78,7	270 224	81,1	11 509 188	51,5
Storskogsbruk	8 844	21,3	63 131	18,9	10 817 572	48,5
<i>Summa skogsareal</i>	<i>41 462</i>	<i>100,0</i>	<i>333 355</i>	<i>100,0</i>	<i>22 326 760</i>	<i>100,0</i>

Av kommunens skogsmark hör 79 % till det s.k. familjeskogsbruket (fysiska personer, dödsbon, fåmansägda AB m.m.), fördelat på c:a 1 300 företag med c:a 1 800 ägare. Av dem bor ungefär två tredjedelar utanför kommunen. Resten av skogen hör till det s.k. storskogsbruket, dvs. de stora skogbolagen samt staten, kommunen, kyrkan m.fl.

Kommunens jord- och skogsbruk omsatte sammanlagt 247 milj. kr år 2006. Se tabell 3.4. Bland intäkter av jordbruksprodukter ingår inte intern omsättning inom och mellan gårdar.

Tabell 3.4. Jord- och skogsbrukets bruttointäkter år 2006, milj. kr och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>
Jordbruksprodukter	189,7	76,8	1 414,1	74,3	37 408,3	62,0
Trädgårdsprodukter	5,7	2,3	72,8	3,8	3 816,5	6,3
Familjeskogsbruk	41,2	16,7	341,7	17,9	12 635,4	20,9
Storskogsbruk	10,6	4,3	75,4	4,0	6 500,5	10,8
<i>Summa bruttointäkter</i>	<i>247,1</i>	<i>100,0</i>	<i>1 904,0</i>	<i>100,0</i>	<i>60 360,6</i>	<i>100,0</i>

Intäkterna av jordbruk (inklusive trädgård) dominerar, de motsvarar 79 % av alla intäkter. Av skogsintäkterna svarade familjeskogsbruket för 80 %.

I föregående tabell ingår alla intäkter av jord- och skogsbruk i kommunen. I tabell 3.5 redovisas intäkter för enbart kommunens jordbruksföretag, dvs. de företag som brukar minst 2 hektar åker. Där ingår dessa företags intäkter från jordbruk, från den skog som de äger (38 % av all skog i kommunen) samt från verksamheter utanför deras jord- och skogsbruk, t.ex. turism, snöröjning, energiproduktion.

Tabell 3.5. Jordbruksföretagens bruttointäkter år 2006, milj. kr och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>
Jordbruk och trädgård	195,3	67,8	1 486,9	66,0	41 224,8	69,7
Skogsbruk	20,2	7,0	174,2	7,7	4 493,1	7,6
Andra verksamheter i företagen	72,5	25,2	592,5	26,3	13 445,4	22,7
<i>Summa bruttointäkter</i>	<i>288,0</i>	<i>100,0</i>	<i>2 253,6</i>	<i>100,0</i>	<i>59 163,3</i>	<i>100,0</i>

LRF har i sin ovannämnda undersökning tillfrågat medlemmarna om förekomsten av kompletterande driftsgrenar i företagen. Därmed menas i detta sammanhang verksamheter inom företagen vid sidan av deras jord- och skogsbruk. LRF har i kommunen 269 medlemmar. De 190 medlemmar som har deltagit i undersökningen har uppgett sammanlagt 336 sådana verksamheter. En medlem kan ha uppgett mer än en sådan verksamhet. I tabell 3.6 på följande sida redovisas resultaten. Om 5 eller färre bedriver en viss verksamhet anges detta i tabellen med två punkter.

Tabell 3.6. LRF-medlemmars kompletterande driftsgrenar år 2008, antal och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>
Entreprenadarbeten	91	27,1	607	26,3	12 978	25,8
Produktion av förnybar energi	49	14,6	251	10,9	6 581	13,1
Förädling och försäljning av gårdsprodukter	47	2,0	1 412	2,8
Hästar (avel, trav, stallplatsuthyrning, etc)	36	10,7	304	13,2	7 478	14,9
Turism	32	9,5	240	10,4	5 176	10,3
Förädling av trä	9	2,7	54	2,3	2 293	4,6
Uthyrning av lokaler	78	23,2	551	23,9	7 911	15,7
Andra verksamheter	38	11,3	250	10,9	6 413	12,8
<i>Summa</i>	<i>336</i>	<i>100,0</i>	<i>2 304</i>	<i>100,0</i>	<i>50 242</i>	<i>100,0</i>

Intäkterna av sådana verksamheter år 2006 ingår i de totalintäkter som redovisas i tabell 3.5, där omsättningen då anges till 73 milj. kr.

I tabellerna 3.5 och 3.6 redovisas uppgifter om olika verksamheter i jordbruksföretagen. Många jordbrukare och deras familjemedlemmar har emellertid inkomster även från andra inkomstkällor, främst anställning utanför deras gårdar. SCB har undersökt omfattningen av sådana inkomster bland jordbrukare med minst 2 ha åker. Med hjälp därav kan sådana inkomster i jordbrukarhushållen i Flens kommun uppskattas till sammanlagt omkring 70 milj. kr. Det är främst i de mindre företagen som dessa inkomster kan vara stora.

4. Livsmedels- och skogsindustri

Enligt SCB:s företagsregister fanns år 2006 i kommunen 8 arbetsställen med livsmedelsförädling och 17 arbetsställen med förädling av skogsråvara. I tabell 4.1 visas hur många personer som sysselsattes i kommunens livsmedels- och skogsindustri.

Tabell 4.1. Antal sysselsatta i livsmedels- och träförädling år 2006

	<i>Kom- munen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Slakterier och charktillverkning	0	360	14 280
Mejeritillverkning	260	260	7 620
Annan livsmedelsindustri	80	740	36 680
<i>S:a livsmedelstillverkning</i>	<i>340</i>	<i>1 360</i>	<i>58 580</i>
Trävaruindustri	60	420	39 600
Massa- och pappersindustri	0	10	37 168
<i>S:a träindustri</i>	<i>60</i>	<i>430</i>	<i>76 768</i>

5. Jord- och skogsbrukets sysselsättningseffekter

Antalet sysselsatta i kommunens jord- och skogsbruk år 2006 motsvarade ungefär 6 % av samtliga sysselsatta. De gröna näringarna skapar emellertid omfattande sysselsättning i andra näringsgrenar. Inräknat alla direkta och indirekta effekter är de basen för 24,6 % av sysselsättningen i kommunen.

I tabell 5.1. på följande sida redovisas jordbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006. Procenttalen visar andelarna av samtliga sysselsatta i kommunen (6 300 personer). Till sysselsatta i jordbruk räknas förutom jordbrukare och deras anställda även verksamma i vissa servicenäringar till jordbruket, t.ex. maskinstationer, husdjursföreningar m.m.

Tabell 5.1. Jordbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Jordbruk och trädgård	320	5,1	2 180	1,9	66 200	1,5
Livsmedelsindustri	340	5,4	1 360	1,2	58 580	1,3
Annan indirekt sysselsättning	90	1,4	1 840	1,6	89 230	2,0
<i>Summa i produktionen</i>	<i>750</i>	<i>11,9</i>	<i>5 380</i>	<i>4,7</i>	<i>214 010</i>	<i>4,8</i>
Inducerad sysselsättning	380	6,1	3 180	2,8	128 700	2,9
<i>Totalt</i>	<i>1 130</i>	<i>18,0</i>	<i>8 560</i>	<i>7,5</i>	<i>342 710</i>	<i>7,7</i>

"Annan indirekt sysselsättning" avser sysselsatta hos underleverantörer i produktionskedjans tidigare led, t.ex. foder-, maskin- och förpackningsindustri, åkerier etc.

"Inducerad sysselsättning" uppstår i kommunala verksamheter och lokalt näringsliv beroende på att företagare och anställda i livsmedelskedjan och deras underleverantörer bildar underlag för lokala servicenäringar, t.ex. detaljhandel, lokaltrafik, vård och omsorg, skolor.

I Tabell 5.2 redovisas skogsbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter. Till sysselsatta i skogsbruk räknas förutom skogsarbetare även anställda plantskolor m.m. samt en del självverksamma skogsägare. De flesta av de sistnämnda arbetar dock i skogen för liten del av året för att räknas in. Många av dem är även jordbrukare och redovisas därför i Tabell 5.1. Av kommunens familjeägda skog ägs 49 % av jordbrukare med minst 2 ha åker

Tabell 5.2. Skogsbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Skogsbruk	60	1,0	640	0,6	28 150	0,6
Skogsindustri	60	1,0	450	0,4	75 020	1,7
Annan indirekt sysselsättning	150	2,4	1 580	1,4	97 800	2,2
<i>Summa i produktionen</i>	<i>270</i>	<i>4,4</i>	<i>2 670</i>	<i>2,4</i>	<i>200 970</i>	<i>4,5</i>
Inducerad sysselsättning	140	2,2	1 580	1,4	117 330	2,6
<i>Totalt</i>	<i>410</i>	<i>6,6</i>	<i>4 250</i>	<i>3,8</i>	<i>318 300</i>	<i>7,1</i>

Som framgår av tabell 3.4 på s. 2 svarar familjeskogsbruket i kommunen för 80 % av brutto-intäkterna från skogsbruk. Andelen av sysselsättningen torde vara av samma storleksordning.

I Tabell 5.3 redovisas jord- och skogsbrukets sammanlagda sysselsättningseffekter i Flens kommun. Sammantaget är de gröna näringarna basen för 24,6 % av sysselsättningen i kommunen, varav 16,3 % i produktionen (direkt och indirekt) och 8,3 % i detaljhandel, kommunal service m.m. (s.k. inducerad sysselsättning, se ovan).

Tabell 5.3. Jord- och skogsbrukets sammanlagda direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Jord- och skogsbruk	380	6,1	2 820	2,5	94 350	2,1
Livsmedels- och skogsindustri	400	6,4	1 810	1,6	133 600	3,0
Annan indirekt sysselsättning	240	3,8	3 420	3,0	187 030	4,2
<i>Summa i produktionen</i>	<i>1 020</i>	<i>16,3</i>	<i>8 050</i>	<i>7,2</i>	<i>414 980</i>	<i>9,3</i>
Inducerad sysselsättning	520	8,3	4 760	4,2	246 030	5,5
<i>De gröna näringarna totalt</i>	<i>1 540</i>	<i>24,6</i>	<i>12 810</i>	<i>11,4</i>	<i>661 010</i>	<i>14,8</i>
Total sysselsättning i samliga näringsgrenar	6 270	100,0	112 170	100,0	4 454 240	100,0

Kommunens egna jord- och skogsbruk svarar för en jämfört med riket ganska stor del av sysselsättningseffekterna. Det innebär att de gröna näringarna i Flen.pdf skapar sysselsättning även i andra kommuner.

Något om beräkningsmetoder och källor

Beräkningsmetoder

Beräkningarna av jordbrukets intäkter i kommunerna har utgått från rikssiffror enligt jordbruksverkets EAA-kalkyl. Dessa har sedan fördelats regionalt med hjälp av uppgifter om arealer, djur, avkastningar etc. i län och kommuner. Skogsbrukets intäkter har beträknats genom att skogsavverkningar i länen med fördelning på ägare har fördelats på kommuner med ägarfördelade skogsarealer.

Sysselsättningen i kommunerna har utgått från Nationalräkenskapernas branschfördelade beräkningar på riksnivå. Dessa har sedan fördelats på kommuner med hjälp av branschfördelade kommunsiffror enligt RAMS (se nedan).

Jord- och skogsbrukets sysselsättningseffekter har i ett första steg beräknats på riksnivå med s.k. input/outputteknik. En stor del av den indirekta sysselsättningen har kommunfördelats med ledning av vissa branschers kommunfördelning. Det gäller t.ex. livsmedels- och skogsindustri, jordbruksmaskinindustri m.m. Övrig indirekt sysselsättning, t.ex. åkerier, har fördelats regionalt i proportion till deras regionala fördelning, men med vissa hänsynstaganden till primärproduktionens och förädlingens fördelning.

Källor

- Nationalräkenskaperna (NR), Statistiska Centralbyrån
- Registerbaserad sysselsättningsstatistik (RAMS), Statistiska Centralbyrån
- EAA - ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn, Jordbruksverket
- Tätortsstatistik, senast avseende år 2005, Statistiska Centralbyrån
- Företagsregistret, Statistiska Centralbyrån
- Lantbruksstatistiken, Jordbruksverket

Uppgifter från dessa källor finns att tillgå på www.scb.se och www.sjv.se.

Ytterligare upplysningar kan lämnas av Mats Reidius, LRF, 08-787 53 02
mats.reidius@lrf.se